

ירח על • לימודים אקדמיים

תואר ראשון?
לך למכללה

סקר שפירסמה בימים אלה הוועדה לתכנון ולת־קצוב (ות"ת) של המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) מלמד על מהפך בהשכלה הגבוהה בישראל. לראשונה עולה מספר הסטודנטים לתואר ראשון שנרשמו לשנת הלימודים תשע"ג במכללות על־אלה שנרשמו לאוניברסיטאות. לפי נתוני המ־

ל"ג בין השנים 2008 ל־2011 מספר הסטודנטים לתואר ראשון במכללות הציבוריות עלה בכ־18.8% ובמכללות הפרטיות מס־פר הסטודנטים זינק בכ־29%, למרות ששכר הלימוד בהן גבוה לאין־שיעור מהמכללות הציבוריות.

בחלק מהאוניברסיטאות נותר מספר הסטודנטים שנרשמו לתואר ראשון ללא שינוי, ובמקצתן חלה ירידה. באוניברסיטה העברית נר־שמה ירידה של 4%, בבר־אילן ירידה של 6% ובאוניברסיטת חיפה ירידה של 18%. לשם השוואה, במרכז ללימודים אקדמיים אור יהודה נרשמה עלייה של 1,455% (מ־212 ל־3,292 סטודנטים) ובמרכז האק־דמי פרס ברחובות עלייה של 287% (מ־274 ל־1,061 סטודנטים). בוועד ראשי האוניברסיטאות מאשימים את הות"ת "בייבוש מכ־וון של האוניברסיטאות". במל"ג אכן מאשרים כי זו מדיניות מכוונת, שמטרתה העיקרית להפוך את המכללות לגופים המרכזיים להוראה לתואר ראשון, בעוד שבאוניברסיטאות, המוגדרות כאוניברסיטאות מחקר, יתמקדו בתארים מתקדמים. תואר ראשון יתאפשר במידה מצומצמת למי שיתחייב להמשיך לתואר שני, או במסלולים משול־בים של תארים ראשון ושני לסטודנטים מצטיינים.

יש לברך את המל"ג על הרפורמה שהוא מנסה להנהיג. זו מגמה שממילא מתרחשת בשנים האחרונות בשטח. היא הוכיחה עצמה בארה"ב, שמערכת ההשכלה הגבוהה בה היא מהמוצלחות בעולם בזכות הדיפרנציאציה שהשכילה לעשות בין הקולג'ים והאוניבר־סיטאות המכשירים לתואר ולמקצוע (מהנרס, עו"ד, רופא וכדומה) לבין אוניברסיטאות המחקר. בארה"ב כ־4,400 אוניברסיטאות שבהן לומדים 16 מיליון סטודנטים, מתוכן 152 אוניברסיטאות מחקר, שבהן לומדים כשלושה מיליון.

אוניברסיטת קליפורניה ביצעה בסוף שנות ה־50 את הרפורמה שעתה המל"ג מנסה לעשות אצלנו. ראשי האוניברסיטה והמכ־ללות נטלו אז יוזמה, הקימו ועדה ששותפו בה גם גורמי ממשל והחליטו על "חלוקת עבודה" בין האוניברסיטה למכללות, שמנעה כפילויות, חסכה תקציבים, מיסדה שיתופי פעולה ובעיקר מיק־דה את האוניברסיטה כאוניברסיטת מחקר ואת המכללה בהוראה לתארים ראשונים. המודל זכה להצלחה ואומץ ברחבי ארה"ב, וכ־עת שוקלים לאמצו גם בבריטניה.

אולם הרפורמה הזו כרוכה באובדן הכנסות לאוניברסיטאות, שכן הפחתה במספר הסטודנטים לתואר ראשון משמעה ירידה משמעותית בהכנסות, והות"ת בבואה לתכנן את הרפורמה מן־הס־תם נותנת את הרעת לכך.

ובעניין המכללות? מרבח תלמידים אינו בהכרח מרבח חוכמה או רמה. האמת ידועה. רמת חלק מהמכללות ירודה. כך מעידים ראשי מכללות בעצמם. בפורום להשכלה גבוהה שערכו ארגון "בשער" ו"מכון נאמן" של הטכניון, מנה פרופ' זאב צחור, אז נשיא מכללת ספיר, אחת לאחת את תחלואי המכללות. בין השא, אמר כי המכללות פתחו שעריהן לכל דכפין ולא דיקדקו בתנאי קבלה, ובכך גרמו לספי קבלה נמוכים ולרמה אקדמית נמוכה יחסית בח־לק מהמכללות. עוד טען צחור כי המכללות לא דיקדקו גם בקבלת סגל אקדמי. שגיאה נוספת שמנה צחור היא הניתוק המהיר מדי של המכללות מהחסות של האוניברסיטאות.

תנא דמסייע מפתיע לפרופ' צחור היה פרופ' מנחם מגידור, לש־עבר נשיא האוניברסיטה העברית, שכניגוד לחבריו בוועד ראשי האוניברסיטאות הוא בעד "חלוקת עבודה" בין האוניברסיטאות למכללות על פי המודל האמריקאי. לדעתו, על אוניברסיטאות המחקר להתמקד בתחומים מאוד צרים עם תשתית מחקרית, מע־בדות, ספריות ומאגרי ידע ודגש על הוראה לתארים גבוהים. ■

ירח טל הוא עורך ערוץ המדע באתר האינטרנט של אוניברסיטת בר־אילן